

Döda poeters sällskap

Döda poeters sällskap är en av de filmer som ingår i Svenska Filminstitutets stora skolbioprojekt [Boken på duken](#) – en satsning på film som läsfrämjare i skolan. Peter Weirs älskade klassiker om läsande, vänskap och vikten av att tänka självständigt ger inspiration till roliga läs- och skrivövningar i klassrummet.

Rek. för åk 8/9/gymn

EN FILMHANDLEDNING AV MALENA JANSON & MARIA KATERINE LARSSON

Om berättelsen

De unga pojkarna på den anrika internatskolan Welton Academy förväntas prestera högt i skolan. Lärare, familj och till och med skolkamrater förutsätter att eleverna gör sitt allra bästa för att få höga betyg och småningom få en framgångsrik yrkeskarriär men att råplugga och lära sig utantill är inte detsamma som att nå djupare kunskap och förståelse. Det blir väldigt tydligt när en ny lärare i engelska, John Keating, använder helt nya undervisningsmetoder för att väcka elevernas litteraturintresse.

Lektioner som tidigare tillbringats gäspande och nöttande, fylls nu av liv, rörelse och ständigt nya upptäck-

ter. Och de unga pojkarna gör plötsligt saker de aldrig trodde sig själva om: Den patologiskt blyge Todd Andersen, till exempel, genomför en närmast magisk dikt-improvisation inför hela klassen!

Peter Weirs *Döda poeters sällskap* är en film om hur viktigt det är att tänka självständigt och fritt – hur skulle man annars kunna tänka stort och nytt? Det är också en film om kunskap: vad är riktig kunskap, hur lärs den bäst ut och hur tillgodogör man sig den? Slutligen är det en film om kärleken till litteraturen och språket; hur den väcks och hur den sprider sig.

Hur man genom att läsa själv hittar ingångar i klassiker som Shakespeare och Whitman och där finner

lust och en egen röst.

Filmen utspelar sig i amerikansk överklassmiljö 1959 men tack vare sin tidlösa problematik har den påfallande många beröringspunkter med en vanlig svensk skolmiljö på 2010-talet. Också här och nu frågar sig elever, föräldrar och lärare såväl som samhället i stort vad man ska lära sig i skolan och varför; vad som utmärker en riktigt bra lärare och hur stort ansvar för kunskapsinhämtningen man kan lägga på den enskilda eleven. Dagens elever har fortfarande olika förutsättningar och sätt att klara av de krav som ställs på dem och än idag handlar skolan om att väcka elevernas lust att lära sig.

Döda poeters sällskap är en underhållande och gripande utgångspunkt för samtal om lärande och litteratur, och ett stimulerande inspirationsmaterial till roliga läs-, skriv- och filmövningar. Filmen bygger på ett originalmanus som kan laddas ner i fulltext på webben, se: www.sfi.se/dodapoeterssallskap.

Rabbla eller greppa – olika syn på kunskap

I *Döda poeters sällskap* står olika kunskapssyner mot varandra. Den anrika internatskolan Welton Academy leds av en ytterst konservativ rektor och undervisningen bedrivs av en lärarstab vars pedagogiska metod består i att lära eleverna att lära sig utantill, rabbla efter och nöta in fakta.

När John Keating anställs som engelsklärare introducerar han helt nya metoder som involverar och aktiverar eleverna som tvingas tänka och känna efter i stället för att bara upprepa mekaniskt. Elevers aktiva engagemang och lust att lära är, tycks Keating mena, en förutsättning för att de ska kunna nå en djupare kunskap och förståelse för det de lär sig. Detta är en kunskapssyn som i dag är mer allmänt vedertagen och som man enligt läroplanen Lgr11 ska tillämpa också i den svenska skolan.

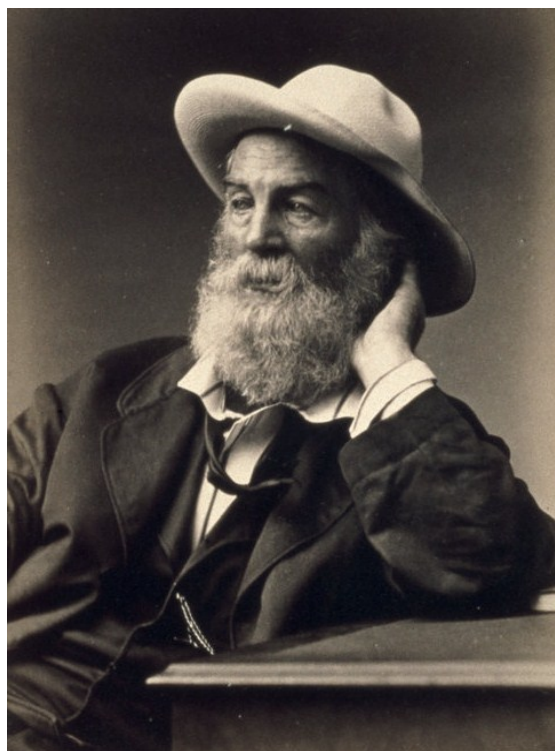
- Vilka pedagogiska metoder används i din skola? Jämför med de som skildras i filmen.
- Vad är kunskap? Hur lär man sig bäst någonting nytt?

- Hur är en riktigt bra lärare? Vilka egenskaper är viktigast hos en lärare? Är John Keating en bra lärare? Varför/varför inte?
- Hur går det till när ni ska lära er världslitteraturen i skolan? Vilka böcker/texter som varit obligatorisk läsning i skolan har du tyckt riktigt mycket om? Varför just denna/dessa? Skulle du vilja förändra litteraturundervisningen på något sätt för att göra den mer spännande?

Shakespeare, Shelley och Whitman – vad kan klassikerna ge oss i dag?

Även om John Keatings undervisningsmetoder är progressiva och moderna så är det de gamla litterära klassikerna han undervisar i. Någon samtida litteratur nämns inte över huvud taget.

- Vilka böcker/författare nämns i filmen? Sök upp dessa texter och läs några av dem förbehållslöst. Är det någon du fastnar för? Vad säger dig den här texten? Är det något som berör dig?

Walt Whitman fotograferad 1872 av G Frank E Pearsall

- Följ John Keatings råd: "När du läser dikterna, tänk inte så mycket på vad författarna menar utan fundera på vad texterna säger *dig*". Det finns inget rätt eller fel, utan det gäller att hitta sin egen personliga ingång i en text. Man behöver inte tycka om texten för att bli berörd – tvärtom, den kanske irriterar! Försök sätta ord på känslan du får av texten och fundera på *varför* du känner så. Skriv ned!

Neil medverkar i en uppsättning av Shakespeares *En midsommarnattsdröm* och spelar rollen som Puck.

- Ta reda på vem Puck är! Vad är hen för figur? Är det en slump att Neil spelar just den rollen eller finns det någon koppling mellan honom och Puck?
- När Neil tar livet av sig har han på sig den krans av kvistar som är en del av teaterkostymen. Vilken annan litterär och religiös gestalt för han då tankarna till? Finns det några likheter mellan Neil och denna gestalt?

I UR:s serie "Shakespeare Close-Ups" berättar unga brittiska skådespelare som olika Shakespeare-figurer och gestaltar några av de mest kända monologerna.

- Titta på ett par av dessa, exempelvis Hamlets "To Be Or Not To Be" som ju blir aktuell i samband med Neils självmord: <http://urplay.se/Produkter/172279-Shakespeare-closeups-To-be-or-not-to-be>
- Skriv manus till din egen "Shakespeare Close-Up" om exempelvis Puck eller en annan gestalt som du blir intresserad av! Uppför gärna era texter för varandra och filma!

Bra, dåligt eller mittemellan – att värdera konstnärliga uttryck

Under John Keatings första lektion ber han, till elevernas stora förvåning, klassen att riva ut förordet i läro-

boken av J Evans Pritchard.

- Varför uppmanar han dem att riva ut dessa sidor? Vad är det som gör honom så arg på författaren som skrivit dem?
- John Keating menar ju att man inte kan värdera litteratur enligt något enkelt system. Varför kan man inte göra det? Är det annorlunda med film och musik?

En professionell kritiker arbetar ju dagligen med att värdera och betygssätta litteratur, filmer och andra konstnärliga uttryck. Som kritiker skiljer man ofta mellan "objektiva värderingar", som handlar om hur skickligt utförd t ex en film är, och "subjektiva värderingar" som handlar om den enskilda kritikerns personliga smak. Helhetsbedömningen blir sedan en sammanvägning av objektiva och subjektiva värderingar.

Som professionell kritiker arbetar man också med något som kallas "värderativism". Det innebär att man kan tycka om sådant som man vet är dåligt och tycka illa om sådant som man vet är bra. Man säga att värderativism handlar om en åtskillnad mellan känsla och förnuft, mellan magkänsla och intellekt.

- Har du exempel på en bok eller film som du gillar fast den är "dålig"? Diskutera gärna två och två.
- Vilken är din favoritbok eller favoritfilm? Skriv en recension av den och försök att formulera *vad* det är som gör den så bra?
- Det finns barndomsforskare som hävdar att små barn tänker fritt och självständigt men att detta går förlorat när man börjar skolan och lär sig att skilja "rätt" från "fel" – också i smakfrågor. I samband med skolstarten börjar barn anpassa sitt tänkande efter vad som förväntas av dem. "Ni ska lära er att tänka själva *igen*", säger Keating. Vad menar han med det, tror ni?

Det filmiska språket

Filmens språk bygger mycket på bilder och bildernas innehåll. Vilka färger, vilket ljus och väder som valts till olika scener och filmbilder sätter en stämning och vill berätta något. Till exempel är färgskalan ofta dämpad, grå/brun, murrig och ganska mörk i *Döda poeters sällskap*. Detta gäller särskilt scenerna i klassrummet och på internatet där pojkarna bor. I scenerna där Knox möter flickan från en vanlig high school, när han besöker hennes skola och när pojkarna är ute och spelar fotboll är färgerna och även musiken som spelas anorlunda.

- Vad berättar man genom att presentera vissa personer/scener i mer levande färger, med finare eller tristare väder, med stillsam eller livfull musik?
- Vad får du för intryck av den high school där flickan som Knox uppvaktar går? Hur påverkas detta intryck av färgerna på high school-elevernars kläder och bilar? I vilka scener har internatskolepojkarna färgglada kläder och vad tror du att det symboliserar?
- I början av filmen har höstterminen börjat, och mot slutet blir det vinter. Är det en slump att den första snön faller och att vinterns inträde sammanfaller med Neils självmord?
- Vad kan vinterns nedfrysning och snö symbolisera i poesin? Kan du hitta några exempel i de dikter du läst i anslutning till filmen, eller i andra dikter eller böcker?

Mr. Keating uppmanar i början eleverna att ställa sig upp på bänkarna för att få ett annat perspektiv, se omgivningen ur en annan vinkel. Perspektivet och kamerans vinkel är inte slumpmässiga val när man filmar – hur nära och från vilket håll man filmar beror på vad man vill berätta med bilden.

I slutscenen ställer sig Todd upp på bänken för att hedra Mr. Keating och visa att han står på lärarens sida. Flera av de andra pojkarna följer hans exempel.

- Vilken betydelse tror du det har att rektorn Mr. Nolan filmas så att man tydligt ser att pojkarna står över honom? Ur vems/vilkas ögon ser vi Mr. Keating när han står i dörren på väg ut ur klassrummet? Vilka kameravinklar används och vad tror du man vill säga med dem?

Skriv poesi på ett enkelt och roligt sätt!

Att skriva poesi behöver inte vara så svårt. Här är ett exempel på en rolig klassrumsuppgift som brukar leda till överraskande resultat – många elever häpnar över vad de lyckats åstadkomma! Uppgiften går ut på att man ska skriva tre stycken nonsensdikter, den första med fokus på substantiv, den andra på adjektiv och den tredje på verb. Det är viktigt att man läser igenom hela instruktionen innan man börjar:

1. Skriv tre listor med tio ord i varje: en med bara substantiv, en med adjektiv, en med verb.
2. Välj därefter ut och ringa in de fem ord i varje ordklass som du tycker mest om av de ord du listat.
3. Skriv ihop fem meningar. Använd ett av substantiven, ett av adjektiven och ett av verben i varje mening. Låt gärna meningarna bilda ett sammanhang, låt dem berätta något. Det går bra att lägga till "småord", till exempel prepositioner, för att skapa fullständiga satser. När du skriver meningarna får du också komparera adjektivet om du vill, ändra numerus och genus på substantiv och adjektiv samt ändra tempus på verb.

4. Byt sedan ut substantivet i varje mening till det substantiv du valde bort i punkt 2. Vill du så kan du även prova att byta ut adjektivet mot dess motsats eller kontrast.
5. Välj den dikt du tycker mest om, antingen den första eller den med de utbytta orden. Läs den för en kamrat. Läs den sedan för klassen. Gör en snygg utskrift, kanske illustrerad, och sätt upp dikterna på en vägg där alla kan läsa.

Gör en egen filmtatisering av *Döda poeters sällskap*

Som en del av skolbioprojektet [Boken på duken](#) inbjuder Svenska filminstitutet under läsåret 2014/14 till en webbaserad filmfestival, "Boken på webben". Så varför inte göra en egen version av *Döda poeters sällskap* i klassen? Läs mer om regler, tidsplan och inspiration på: <http://sfi.se/filmiskolan/Teman-och-projekt/Boken-pa-duken>

Tips: läs & titta vidare

- Romanen *Ondskan* av Jan Guillou från 1981 filmades med samma titel 2003 i regi av Mikael Håfström. Även denna historia utspelar sig på en internatskola under 1950-talet, men i Sverige. En del av konflikterna i *Döda poeters sällskap* finns även i *Ondskan*; såsom en komplicerad och maktmässigt ojämn relation mellan far och son, och hårda och elitistiska strukturer i elitskolors miljö.
- En annan film som liknar *Döda poeters sällskap* på många punkter är *Mona Lisas leende* från 2003, regisserad av Mike Newell. Även här är miljön en liten, exklusiv skola, men för flickor. Filmen utspelar sig också under 1950-talet och har en ung, idealistisk lärare i centrum som vill förändra flickelevernas sätt att se på sig själva och sin roll i livet och samhället. Istället för litteratur är det konst som undervisningen kretsar kring. Filmen kan ses och jämföras med *Döda poeters sällskap* ur ett genusperspektiv – vad förväntade sig vuxengenerationen av flickor respektive pojkar med fin utbildning på 1950-talet? Hur liknar lärargestalterna i de båda filmerna varandra? Hur skiljer de sig åt? Finns det likheter och skillnader i hur pojkarna i *Döda poeters sällskap* respektive flickorna i *Mona Lisas leende* revolterar mot de strukturer de upplever att vuxengenerationen försöker hålla dem kvar i?

Produktionsuppgifter

USA, 1989

Originaltitel: *Dead Poets Society*

Regissör: Peter Weir

Producenter: Steven Haft, Duncan Henderson, Paul Junger Witt, Tony Thomas

Klippning: William M. Anderson

Foto: John Seale

Originalmusik: Maurice Jarre

Medverkande:

Robin Williams – John Keating

Robert Sean Leonard – Neil Perry

Ethan Hawke – Todd Anderson

Josh Charles – Knox Overstreet

Gale Hansen – Charlie Dalton

Dylan Kussman – Richard Cameron

Allelon Ruggiero – Steven Meeks

Norman Lloyd – Mr. Nolan

Tekniska uppgifter:

Längd: 129 min.

Censur: Tillåten från 11 år

Svensk premiär: 1990-01-12

Svensk distributör: Swedish Film AB, Vretenvägen 12, 171 54 Solna. Tel: 08-445 25 50. info@swedishfilm.se

OBS! Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter att den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära mer om hur ni hittar och bokar film.

Redaktion: Maria Katerine Larsson, Film i skolan, Svenska Filminstitutet, 2013